

Т.О. Павлова

к. ю. н., доц.

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ВІДМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ ВІД ІНШИХ ВИДІВ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Питання щодо визначення правових підстав відмежування різних видів правопорушень є актуальним, оскільки закріплення у чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України) поняття кримінального проступку потягло за собою необхідність дослідження критеріїв відмежування кримінального проступку та інших видів правопорушень, що дозволить правильно кваліфікувати дії суб'єкта правопорушення та є додатковою гарантією дотримання прав винної особи.

У загальній теорії права визначено, що правопорушення – це соціально небезпечне, протиправне винне діяння (дія або бездіяльність), здійснене деліктоздатною особою, яке тягне за собою юридичну відповідальність [1, с. 357]. Із вказаного визначення можливо виокремити наступні ознаки, які притаманні будь-якому правопорушенню: суспільна небезпека; протиправність; винність; настання певного виду відповідальності, як обов'язку перетерпіти певні види правообмежень, передбачених законом за вчинене правопорушення.

Кримінальний проступок, як вид правопорушення, вперше було закріплено у законодавстві Великої Британії, США, ФРН та інших держав. Для гармонізації вітчизняного кримінального законодавства з законодавством іноземних держав, вітчизняний законодавець Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 р. № 2617-VIII запровадив у чинний Кримінальний кодекс України [2] поняття кримінальний проступок, який вже було закріплено у Кримінальному процесуальному кодексі України.

Проступки, як вважає Н.М. Крестовська, суспільно шкідливі правопорушення (порушення трудової дисципліни, порушення правил торгівлі, невиконання цивільно-правового договору і т. п.) [3, с. 285].

На думку Н.М. Крестовської, «основними критеріями, що дозволяють відрізнити адміністративне правопорушення від злочину, аналогічного за об'єктом посягання: відсутність тяжких наслідків та менший розмір збитків» [3, с. 285]. Погоджуючись з точкою зору вченої, пропонуємо власні критерії відмежування кримінального проступку від інших видів правопорушень.

Кримінальний проступок, на нашу думку, відрізняється від інших видів правопорушень за наступними ознаками:

- сферою вчинення правопорушення, тобто групою суспільних відносин, на які посягає суб'єкт правопорушення, хоча цей критерій не завжди «спрацьовує»;

- ступенем тяжкості вчиненого діяння;

- характером суспільно небезпечних наслідків, що настають.

Розглянемо докладніше вказані ознаки.

Кажучи про сферу вчинення правопорушення, тобто групу суспільних відносин, на які посягає суб'єкт правопорушення, мова

йде про певний об'єкт суспільних відносин, який було порушено (або створювалася погроза його порушення), наприклад, особисті майнові та немайнові права у цивільному праві; особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, немайнові і майнові права та обов'язки батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів тощо. Якщо мова йде про публічні галузі вітчизняної системи права, враховуючи їх особливу функцію, – охоронну, вони охороняють ті групи суспільних відносин, які врегульовані приватними галузями права.

Суспільна небезпека та шкідливість правопорушень, як вважають І.М. Копотун та М.І. Жолтані, характеризують їх як негативні явища [4, с. 27]. Ступень тяжкості є кількісною характеристикою суспільної небезпеки як ознаки правопорушення. Саме за ступенем суспільної небезпеки відрізняються кримінальний проступок від адміністративних правопорушень та злочинів. Тобто кримінальний проступок є більш небезпечним ніж адміністративні правопорушення та менш небезпечним, ніж злочини.

Характер суспільно небезпечних наслідків, що настають у разі вчинення правопорушення, є якісною характеристикою суспільної небезпеки, за якою відрізняються види правопорушень між собою. Наприклад, настання тяжких наслідків у разі вчинення злочину, свідчить про підвищену небезпеку діяння та відрізняє його від інших видів правопорушень. Наприклад, порушення водієм правил керування транспортним засобом, правил користування ременями безпеки або мотошоломами є адміністративним правопорушенням та кваліфікується за 121 Кодексу України про адміністративні правопорушення [5], якщо у разі порушення безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, потерпілому було спричинено тілесні ушкодження середньої тяжкості або тяжкі тілесні ушкодження чи смерть, такі дії суб'єкта кваліфікуються за ст. 286 КК України [2].

Таким чином, ознаками, за допомогою яких кримінальні проступки відмежовуються від інших видів правопорушень є: сфера вчинення правопорушення, тобто група суспільних відносин, на які посягає суб'єкт правопорушення; ступень тяжкості вчиненого діяння; характер суспільно небезпечних наслідків, що настають у разі вчинення правопорушення суб'єктом.

Список використаної літератури

1. Теорія держава та права: навчальні матеріали для підготовки до державного іспиту : метод. рекомендації / І.С. Загоруй, Л.М. Загоруй. Сєверодонецьк : РРВ ЛДУВС ім. Е.О. Дидоренка, 2018. 451 с.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. із змінами та доп. станом на 04.10.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 29.10.2021).
3. Общетеоретическая юриспруденция: учебный курс : учебник / под ред. Ю.Н. Оборотова. Одесса : Феникс, 2011. 436 с.
4. Копотун І.М., Жолтані М.І. Проблема відмежування адміністративних проступків у сфері громадського порядку від злочинів. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3(104). С. 26–32.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х із змінами та доп. станом на 01.10.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0+%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D1%80%D1%83%D1%85%D1%83#Text> (дата звернення: 29.10.2021).